

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОЛІТИКА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ: НАЦІОНАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ, РЕГІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА СТІЙКІСТЬ ГРОМАД

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

ПОЛТАВА
2026

**Вплив воєнного стану
та політика повоєнного
відновлення України:
національні стратегії,
регіональна безпека
та стійкість громад**

Колективна монографія

УДК 338.24:332.1:351.862:355.01
JEL Classification: H12, O38, R58, F52

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Полтавського державного аграрного університету
(Протокол № 5 від 23.12.2025 р.)*

Рецензенти:

Гудзь Тетяна Павлівна, д-р екон. наук, професор, директор Навчально-наукового центру підготовки кадрів вищої кваліфікації Полтавського університету економіки і торгівлі.
Літвінов Олександр Сергійович, д-р екон. наук, професор, проректор з наукової роботи Одеського національного економічного університету.

За загальною редакцією:

Медвідь Вікторії Юріївни, д-р екон. наук, професора, завідувача кафедри економіки та публічного управління Полтавського державного аграрного університету.
Дячкова Дмитра Володимировича, д-р екон. наук, професора, професора кафедри менеджменту імені І. А. Маркіної Полтавського державного аграрного університету.
Галича Олександра Анатолійовича, канд. екон. наук, професора, професора кафедри економіки та публічного управління Полтавського державного аграрного університету.
Калініченка Олександра Володимировича, канд. екон. наук, доцента, доцента кафедри економіки та публічного управління Полтавського державного аграрного університету.
Лесюка Владислава Станіславовича, доктора філософії з економіки, асистента кафедри економіки та публічного управління Полтавського державного аграрного університету.

Вплив воєнного стану та політика повоєнного відновлення України: національні стратегії, регіональна безпека та стійкість громад : колективна монографія / за заг. ред. В. Ю. Медвідь, Д. В. Дячкова, О. А. Галича, О. В. Калініченка, В. С. Лесюка. Полтава : ПП «Астроя», 2026. 513 с.

*Колективну монографію підготовлено в межах виконання науково-дослідних робіт Полтавського державного аграрного університету:
«Розвиток агропродовольчої сфери в національному
та геоелектронічному просторі» (№ 0122U201799) та
«Формування та розвиток територіальних
соціально-електронічних систем» (№ 0122U201708)*

У колективній монографії досліджено вплив воєнного стану на соціально-електронічний розвиток України, обґрунтовано національні стратегії та механізми повоєнного відновлення, регіональної безпеки й підвищення стійкості територіальних громад в умовах сучасних викликів.

ISBN 978-617-8466-42-8

Зміст

Вступ	6
Розділ 1. Фінансові механізми та економічна стійкість у період війни та повоєнного відновлення	8
1.1. Механізми забезпечення фінансової стабільності держави в умовах воєнного стану та політика повоєнного відновлення економіки України (Гопанчук Л. М.).....	8
1.2. Місцеві бюджети в Україні в умовах воєнного стану: фінансова асиметрія та вплив на соціально-економічну стабільність громад (Кужелєв М. О., Нечипоренко А. В.).....	24
1.3. Удосконалення механізму фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку територіальних громад (Новак О. С.).....	34
1.4. Трансформація антикризової фінансової стратегії управління банком у повоєнному відновленні України (Азаренкова Г. М., Утенкова К. О., Утенкова А. А.).....	48
1.5. Роль банківського кредитування корпоративного сектору в забезпеченні економічної стійкості та формуванні сталого повоєнного відновлення (Коваленко В. В.).....	70
1.6. Антикорупційний аудит у системі публічних закупівель: оцінка ефективності та напрями вдосконалення (Тюнін А. В.).....	95
Розділ 2. Національна безпека, правове регулювання та стратегічне управління	105
2.1. Державна політика України під час воєнного стану (Лемберський О. Ю.).....	105
2.2. Інституційне забезпечення реалізації національних стратегій у сфері безпеки та розвитку України (Сергієнко Т. І., Сергієнко Д. В.).....	120
2.3. Вплив воєнного стану на відновлення верховенства права в Україні: інноваційні підходи до антикорупційної політики (Друцул Т. І.).....	131
2.4. Питання відшкодування шкоди заподіяної внаслідок війни та формування судової практики (Яворська В. Г.).....	142
2.5. Війна та економіка: механізми стабілізації соціально-економічних систем, стратегія відновлення України (Ярич І. Я.).....	163
2.6. Стратегічна адаптивність нафтогазових компаній України в умовах воєнного стану (Яценко О. О.).....	175

України: теорія, методологія, практика : зб. наук. пр. здобувачів вищ. освіти і молодих уч. (м. Хмельницький, 16 листоп. 2022 р.). Хмельницький, 2022. С. 68–70. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u375/zbirnik_2022.pdf (дата звернення: 01.10.2025).

61. Bogdan T., Jovanović B. Public Expenditure and Tax Policy for the Post-War Reconstruction of Ukraine. Vienna : The Vienna Institute for International Economic Studies, 2023. 68 p. URL: <https://wiiw.ac.at/public-expenditure-and-tax-policy-for-the-post-war-reconstruction-of-ukraine-dlp-6573.pdf> (дата звернення: 01.10.2025).

62. Filipchuk V., Kiyar Y. Rebuilding Ukraine: initiatives, approaches, recommendations. Kyiv : International Center for Policy Studies, 2023. 20 p. URL: https://icps.com.ua/assets/uploads/images/files/rebuilding_ukraine.pdf (дата звернення: 01.10.2025).

63. Kosse I. Rebuilding Ukraine's Infrastructure after the War. Vienna : The Vienna Institute for International Economic Studies, 2023. 24 p. URL: <https://wiiw.ac.at/rebuilding-ukraine-s-infrastructure-after-the-war-dlp-6621.pdf> (дата звернення: 01.10.2025).

64. Google Books Ngram Viewer. URL: <https://books.google.com/ngrams> (дата звернення: 01.10.2025).

1.5.

Роль банківського кредитування корпоративного сектору в забезпеченні економічної стійкості та формуванні сталого повоєнного відновлення

Коваленко В. В.,

д-р екон. наук, професор,

професор кафедри банківської справи,

Одеський національний економічний університет, м. Одеса

<https://orcid.org/0000-0003-2783-186X>

Сучасний фінансовий ринок України функціонує під потужним впливом низки чинників, включаючи геополітичні, глобальні та соціально-економічні, що суттєво підвищує рівень невизначеності. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації призвело до зростання негативних наслідків, уповільнення економічної динаміки та, як наслідок, збільшення ймовірності системного ризику. Цей ризик безпосередньо позначається на обсягах і якості банківського кредитування.

Хоча сталий розвиток країни є комплексним процесом, що підтримується різноманітними національними та міжнародними програмами, сучасні концепції «зелених фінансів» та «зеленого банкінгу» відводять саме банківському кредитуванню ключову роль у досягненні цілей сталого розвитку.

В умовах воєнного стану питання фінансування корпоративного сектору набуває стратегічного значення, оскільки цей сектор є фундаментальною опорою національної економіки. Ефективні кредитні механізми є критично важливими не лише для збереження існуючого бізнесу та робочих місць, а й для запуску процесів економічної відбудови.

Військові дії спричинили значні виклики для банківської системи: економічна нестабільність, стрімке зростання кредитних ризиків, порушення ланцюгів постачання та погіршення платоспроможності багатьох підприємств. У відповідь на ці умови, банківські установи змушені адаптувати методології оцінки кредитоспроможності, вдосконалювати інструменти мінімізації ризиків та впроваджувати інноваційні фінансові рішення.

Актуальність цих проблем підтверджується інтенсивними науковими дискусіями, спрямованими на формування консенсусу щодо векторів подальшого економічного зростання України.

Проблематика сталого розвитку в Україні знайшла відображення у працях низки дослідників. Зокрема, М. Руда та М. Мазурик визначили стратегічні вектори співпраці України та ЄС у сфері стійкості [1]. О. Карінцева та співавтори акцентували на необхідності залучення іноземних інвестицій [2], тоді як М. Дзямучич досліджував регіональні аспекти [3]. О. Люльов із колегами підкреслили взаємозв'язок цифрової інклюзії та зеленої економіки [4] в контексті глобальних технологічних та екологічних викликів.

Внесок у розвиток банківського кредитування зробили О. Дзюблюк [5], Є. Андрущак [6], М. Сулима [7], О. Остапець [8] та інші.

Тематика «зеленого фінансування» та «зеленого банкінгу» як важливого чинника сталого розвитку висвітлена у роботах Б. Луціва [9], Р. Запотічної [10], О. Крилової [11], М. Житара [12], С. Міщенко [13] та інших науковців.

Незважаючи на значний теоретичний доробок, що охоплює різноманітні підходи до механізму банківського кредитування, залишається потреба у синтезі та уточненні діючих кредитних напрямів з точки зору забезпечення сталого розвитку країни.

«Зелений банкінг» як новий етап у розвитку фінансового сектору все ще потребує повної адаптації до національних стандартів. До невирішених проблем у цій сфері належать:

- недосконале використання інструментів зеленого інвестування з урахуванням специфічних потреб економіки;
- відсутність стандартизації оцінювання зелених інвестицій, що стримує залучення інвесторів;
- низький рівень екологічної освіти серед суб'єктів банківського ринку;
- потреба у конкретизації методичних підходів до оцінювання ESG-ризиків.

Банківське кредитування корпоративного сектору виконує подвійну стратегічну функцію в умовах війни та відновлення:

1. Функція стійкості (короткострокова). Підтримання операційної життєздатності критично важливих підприємств, збереження робочих місць та запобігання руйнуванню виробничих і збутових ланцюгів в умовах підвищеного ризику.

2. Функція трансформації (довгострокова). Надання капіталу для відновлення зруйнованої інфраструктури, переорієнтації виробництва на нові ринки (у контексті євроінтеграції) та впровадження принципів сталого розвитку (ESG).

Згідно зі «Стратегією сталого розвитку України до 2030 року» [14], ця стратегія є альтернативою екстенсивній парадигмі економічного зростання, яка ігнорує екологічні загрози. М. Руда зазначає, що головним завданням є забезпечення збалансованого функціонування соціальної, економічної та екологічної складових системи «Суспільство-Економіка-Природа» [1, с. 206].

Зелене фінансування виступає як критичний фінансовий інструмент, що спрямовує додаткові ресурси на ініціативи, орієнтовані на зменшення вуглецевих викидів та захист навколишнього середовища. Це підтримує сталий розвиток і створює надійний економічний фундамент для екологічних, низьковуглецевих та переробних проєктів [2].

У своїй попередній роботі авторка підрозділу [15] доводила посилення взаємозв'язку між фінансовою системою та реальним сектором економіки у процесі забезпечення сталого розвитку [15, с. 48], що графічно представлено на рис. 1.

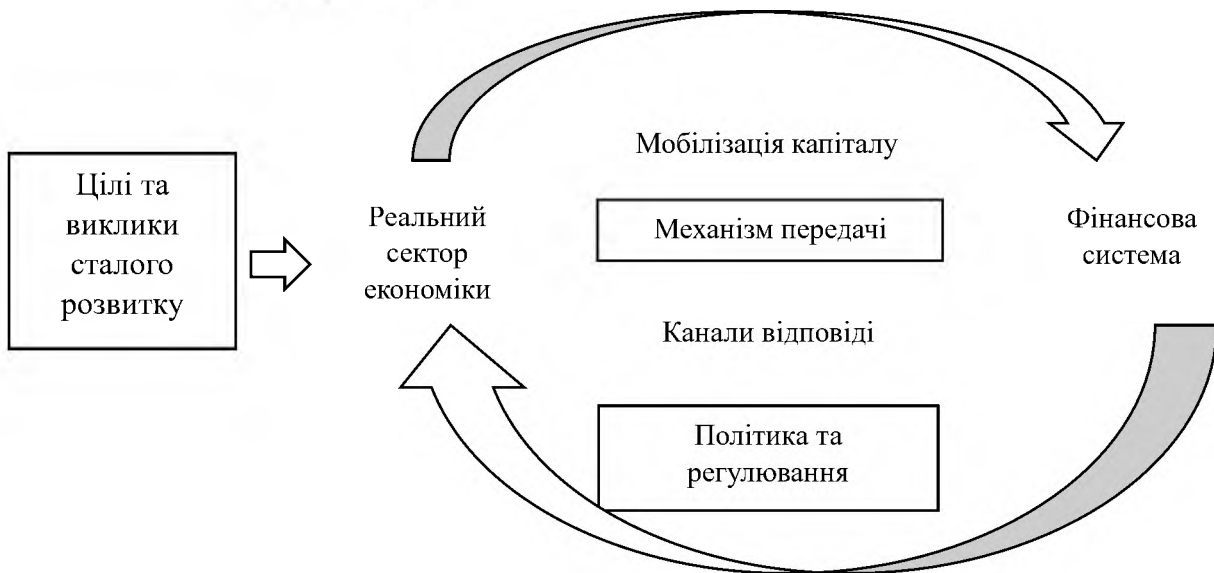

Рис. 1. Вплив концепції сталого розвитку на взаємодію фінансової системи та сектору реальної економіки

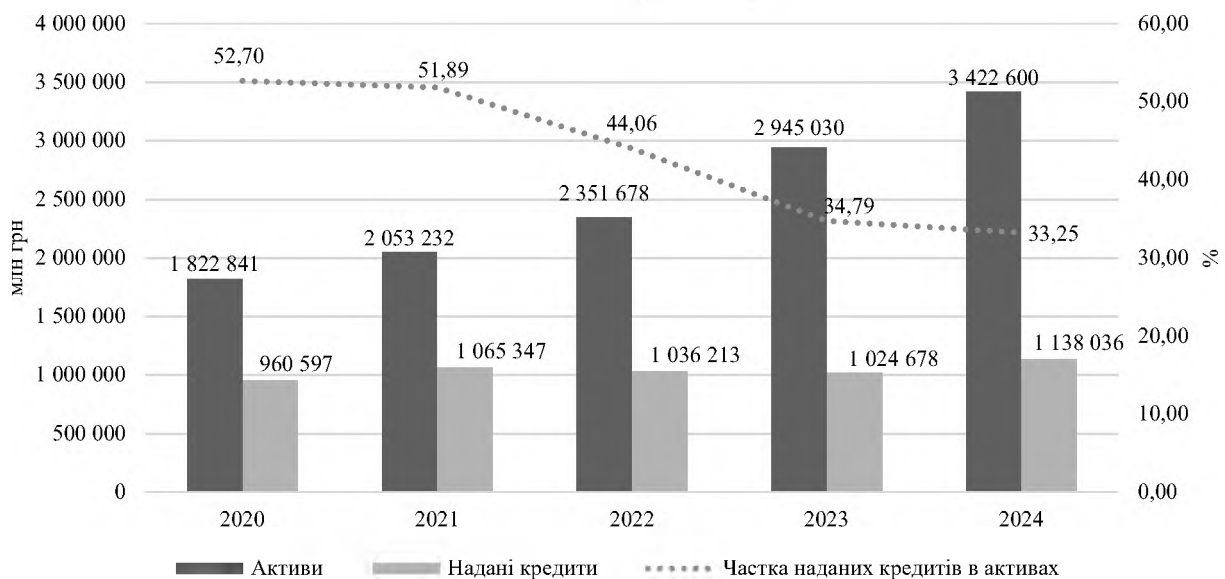
Джерело: [15, с. 49].

Ринок банківського кредитування в Україні з моменту здобуття незалежності постійно зазнавав впливу шоківих потрясінь. До 2022 року ключовим чинником була циклічність фінансових криз, які по-різному впливали на кредитний ринок, спричиняючи коливання попиту на кредитні ресурси. Ці коливання були спричинені змінами у процентній політиці банків, платоспроможністю позичальників та наявністю ліквідних кредитних ресурсів у системі.

Російське військове вторгнення суттєво змінило як функціонування банківських установ, так і загальні тренди на ринку кредитування. Як слушно зауважує О. Дзюблюк, проблеми у сфері банківського кредитування не були спричинені виключно початком повномасштабної агресії, а накопичувалися протягом тривалого часу [5, с. 10]. До чинників, що загострювали ситуацію, автор відносить: дисбаланс строків між активами та пасивами банків; недостатню концентрацію капіталу; зростання системних ризиків; погіршення макро- та мікроекономічних умов господарювання;

збільшення обсягу проблемної заборгованості; зниження якості кредитних портфелів та збитковість діяльності окремих банків [5, с. 10].

Ці негативні тенденції знайшли своє відображення у спаді промислового виробництва, зниженні обсягів валового внутрішнього продукту та загальному уповільненні економічного розвитку. Зокрема, частка банківських кредитів у структурі джерел фінансування капітальних інвестицій сягнула мінімального історичного рівня у 5 %. Незважаючи на помірне зростання кредитного портфеля за останні два роки, девальваційні процеси та інфляційний тиск створюють ризик виникнення дефіциту кредитних ресурсів (рис. 2).

Рис. 2. Динаміка активів, наданих кредитів та частки кредитів в активах за 2020–2024 рр.

Джерело: систематизовано та розраховано автором за матеріалами [16].

Особливу увагу привертає частка наданих кредитів у загальних активах банківської системи. Якщо у 2020 році цей показник становив 52,70 %, то до 2024 року він знизився до 33,25 %. Така динаміка свідчить, що абсолютний обсяг кредитування, хоч і зростає, відстає від темпів зростання загальних активів. Це вказує на зміну структури активів банківської системи на користь менш ризикових та більш ліквідних інструментів. Зменшення частки кредитів в активах є прямим індикатором переорієнтації банківських ресурсів на інструменти з мінімальними ризиками, зокрема депозитні сертифікати НБУ та ОВДП [17, с. 91].

На основі аналізу структури та обсягу активів банків, що працюють в Україні, було визначено ТОП-10 фінансових установ з найбільшими кредитними портфелями станом на 01.01.2025 року (рис. 3).

До цього переліку увійшли: п'ять державних банків (АТ КБ «ПриватБанк», АТ «Ощадбанк», АТ «Укрексімбанк», АБ «Укргазбанк» та АТ «Сенс Банк»), два банки з іноземним капіталом (АТ «Райффайзен Банк» та АТ «ОТП Банк») та три банки з вітчизняним приватним капіталом (АТ «ПУМБ», АТ «Універсал Банк» і ПАТ АБ «Південний»).

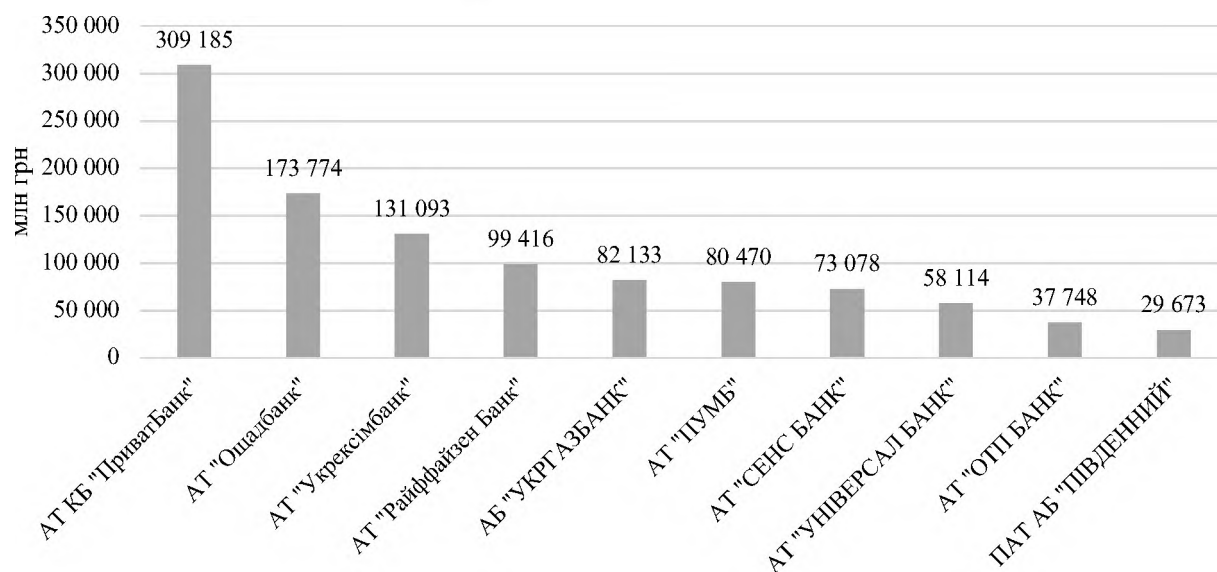

Рис. 3. ТОП-10 провідних банків України за розміром кредитного портфеля станом на 01.01.2025 р.

Джерело: систематизовано авторкою за матеріалами [18].

Особливе значення для дослідження має виокремлення ТОП-5 банків за обсягами кредитування корпоративного бізнесу (рис. 4). Як видно, лівова частка обслуговування корпоративного сектору припадає саме на банки, що мають державну частку власності.

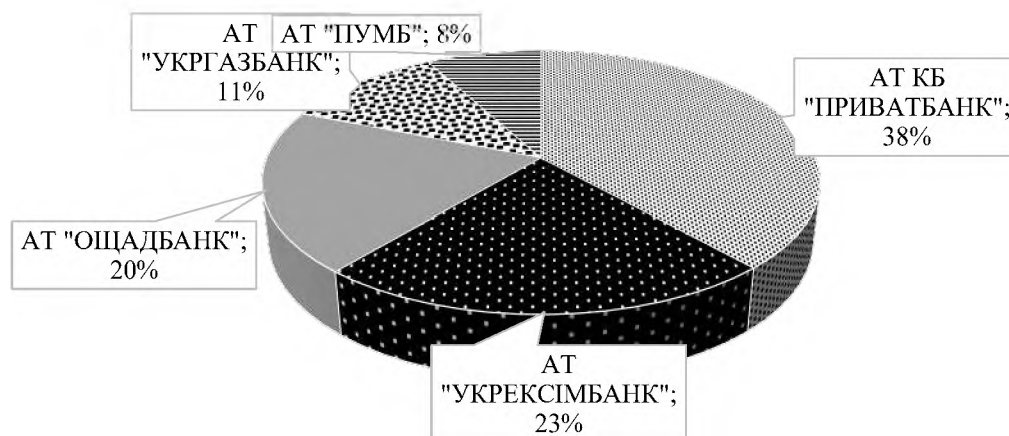

Рис. 4. ТОП-5 банків України за величиною кредитування корпоративного бізнесу станом на 01.07.2025 р., млн грн

Джерело: систематизовано авторкою за матеріалами [19].

У структурі наданих кредитів традиційно домінують позики, видані нефінансовим корпораціям. Їхня частка протягом 2020–2024 років, незважаючи на коливання, залишалася провідною (табл. 1). При цьому важливо відзначити, що, попри певне зниження питомої ваги у загальному обсязі, абсолютне значення кредитів корпораціям зросло з 749,34 млн грн у 2020 році до 850,58 млн грн у 2024 році. Це підкреслює пріоритетність фінансування бізнесу, особливо в умовах потреби економіки у відновленні та підтримці підприємницької ініціативи.

**Динаміка та структура наданих
банками кредитів у розрізі секторів економіки**

Показники	2020	2021	2022	2023	2024
Кредити надані клієнтам, млн грн	960,6	1065,4	1036,2	1024,7	1138
Кредити надані клієнтам, у %	100	100	100	100	100
Органи державної влади, у %	1,21	2,53	2,39	1,79	1,15
Нефінансові корпорації, у %	78,01	74,67	77,34	76,48	74,74
Домогосподарства, у %	20,77	22,78	20,26	21,72	24,1
Небанківські фінансові установи, у %	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01
Нефінансові корпорації, млн грн	749,3	795,5	801,4	783,7	850,6
Домогосподарства, млн грн	199,7	242,6	209,94	222,6	274,3

Джерело: систематизовано та розраховано авторкою за матеріалами [16].

Кредитування домогосподарств також демонструє тенденцію до зростання у загальній структурі. Якщо у 2020 році їхня частка становила 20,77 %, то у 2024 році вона зросла до 24,10 %. Це збільшення частки споживчого кредитування є ознакою поступового відновлення довіри населення до банківської системи та зростання попиту на позики як реакція на підвищення споживчих потреб та інфляційних очікувань.

Фінансування органів державної влади залишалося на відносно низькому рівні, коливаючись у межах 1,15–2,53 % від загального портфеля протягом усього досліджуваного періоду. У 2024 році обсяг кредитів цьому сектору склав лише 13,08 млн грн. Цей факт свідчить або про обмежену потребу державних установ у залученні банківських позик, або про їхнє переважне використання альтернативних джерел фінансування, зокрема міжнародної фінансової допомоги.

Кредити, надані небанківським фінансовим установам, стабільно утримували мінімальну частку на рівні 0,01–0,02 %, що підтверджує незначну роль цього сегмента у загальній структурі банківського кредитування, ймовірно, через специфіку їхньої діяльності [20, с. 25–26].

Структура кредитів, наданих клієнтам українськими банками станом на 01.01.2025 року, детально відображена на рис. 5.

Рис. 5. Структура наданих банками кредитів станом на 01.01.2025 р.

Джерело: систематизовано та розраховано авторкою за матеріалами [16].

Незважаючи на номінальне зростання обсягів кредитного портфеля протягом останнього року, необхідно брати до уваги нівелюючий вплив девальвації національної валюти та інфляції, які суттєво зменшили реальне збільшення кредитних вкладень. Цей фактор мав прямий вплив на загальний економічний ефект від кредитної активності (рис. 6).

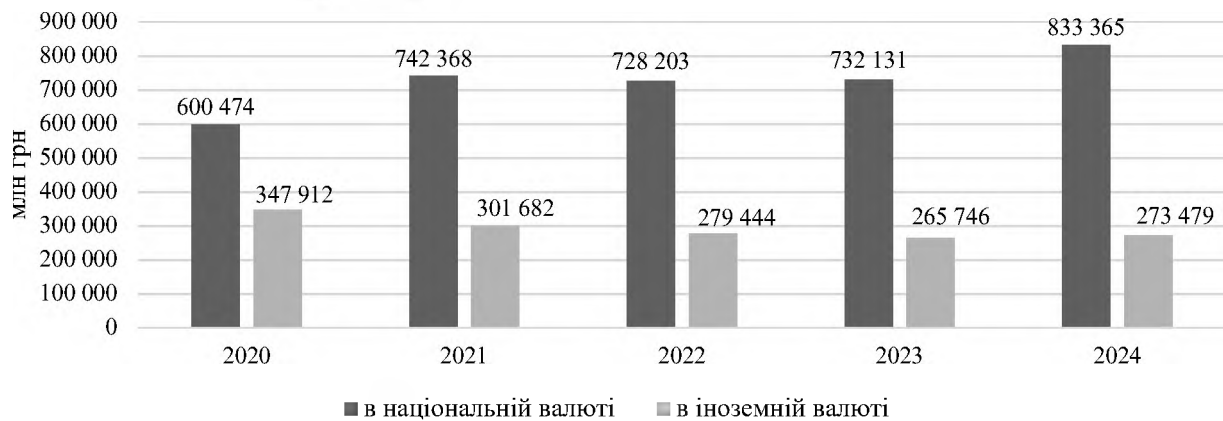

Рис. 6. Динаміка наданих банківських кредитів у розрізі валют за 2020–2024 рр.

Джерело: систематизовано авторкою за матеріалами [21].

Переважає більшість банківських кредитів видається у національній валюті. Зокрема, у 2024 році обсяг гривневих кредитів становив 833 365 млн грн, тоді як кредити в іноземній валюті – 273 479 млн грн. Така структура вказує на зростання довіри клієнтів до зобов'язань у гривні, незважаючи на макроекономічні ризики.

Стабільніші темпи приросту гривневих кредитів є наслідком валютних коливань та непередбачуваності зовнішніх факторів, які стримують попит на валютні позики. Збільшення частки кредитування в гривні є позитивною тенденцією з точки зору грошово-кредитної стабільності, оскільки це сприяє зниженню валютних ризиків як для банків, так і для позичальників.

На тлі стриманої кредитної активності банківської системи фіксується значне зростання обсягів коштів, які банки інвестують у депозитні сертифікати НБУ та державні цінні папери (рис. 7).

Така ситуація має подвійний вплив:

1. Показує обережну стратегію банків у розміщенні ресурсів, що викликано небажанням приймати на себе додаткові ризики кредитування економіки.
2. Свідчить про обмежувальний характер монетарної політики Центрального банку: підвищення облікової ставки та висока дохідність депозитних сертифікатів знижують стимули для банків спрямовувати ресурси у реальний сектор, оскільки вони мають можливість розміщувати їх у практично безризикові інструменти (цінні папери НБУ або держави).

Внаслідок такої монетарної політики НБУ та обраної кредитної стратегії комерційних банків, відбулося викривлення структури активів банківської системи. Наразі кредити, надані домогосподарствам (6,5 %) та нефінансовим

корпораціям (17,2 %), становлять лише близько чверті загального обсягу активів. Водночас, обсяг коштів, спрямованих банками на придбання депозитних сертифікатів, розміщення на рахунках НБУ та вкладення в державні облігації, сягає 64,3 % загальних активів. Це може вказувати на нівелювання основоположної функції банків як фінансових посередників, що трансформують заощадження в інвестиції [17, с. 12–13]. Слід зазначити, що лише протягом 2024 року вкладення в ОВДП зросли на 35 % [23].

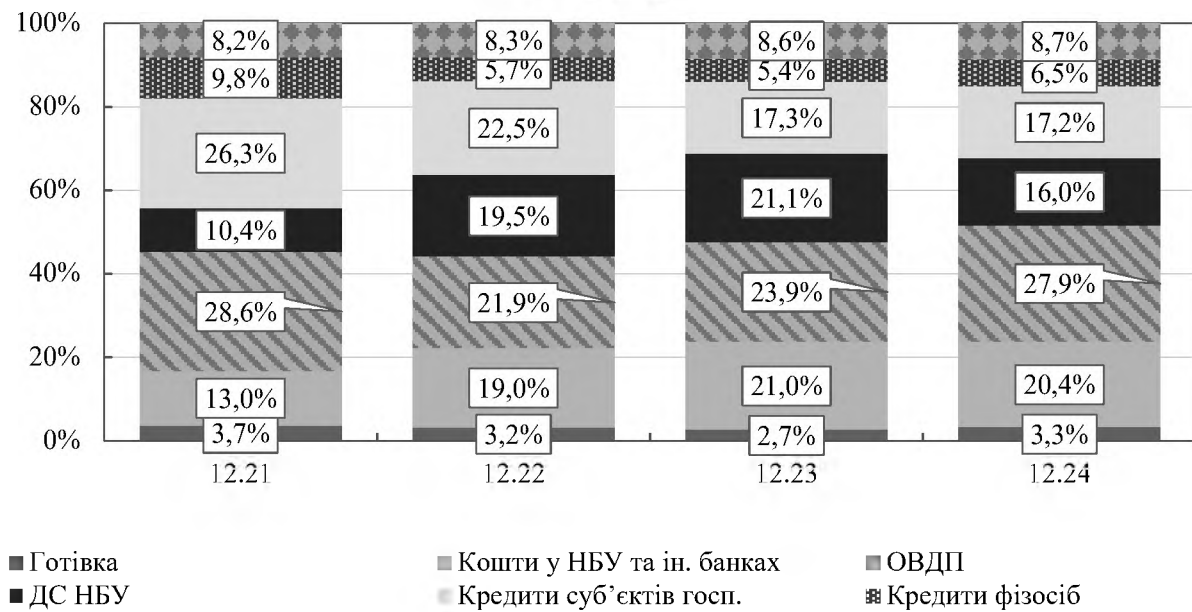

Рис. 7. Структура активів банківського сектору за складовими
Джерело: систематизовано авторкою за матеріалами [22].

При оцінці ефективності кредитної діяльності банків ключовим індикатором є якість кредитного портфеля, що вимірюється часткою непрацюючих кредитів (NPL) у його загальному обсязі. Цей показник є важливим індикатором кредитного ризику, що застосовується у більшості розвинених країн світу (рис. 8).

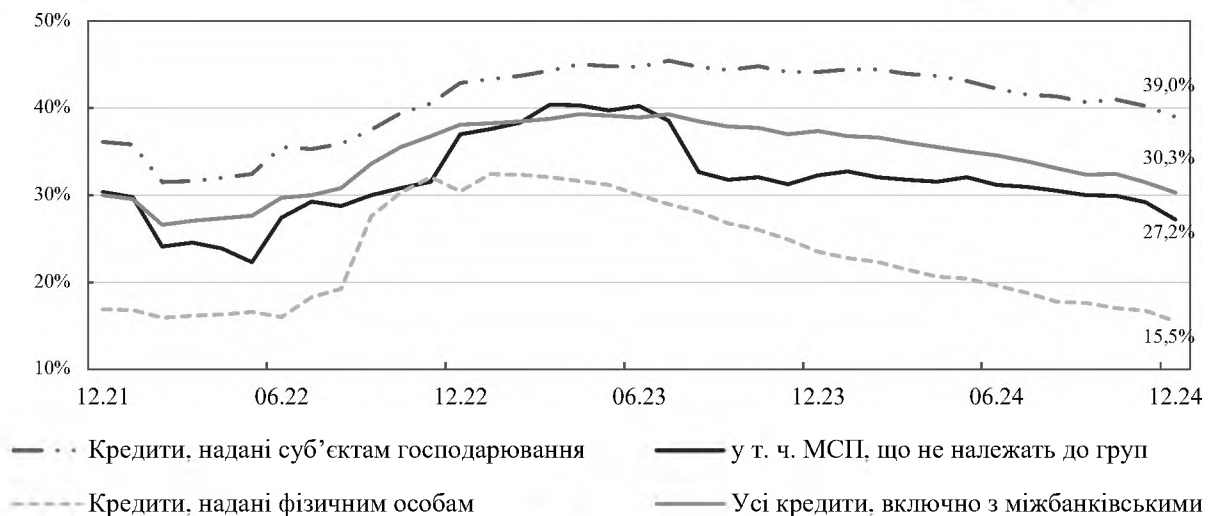

Рис. 8. Динаміка частки NPL у кредитному портфелі банків
Джерело: систематизовано авторкою за матеріалами [22].

Повномасштабне вторгнення призвело до зміни позитивної тенденції зі стабільного зниження частки NPL: з 55 % у 2018 році до 27 % на початок березня 2022 року. Протягом березня-травня 2022 року частка NPL була відносно стабільною завдяки регуляторним послабленням. Однак, вже з червня 2022 року банки почали поступово визнавати проблемну заборгованість.

Станом на 01.01.2023 частка NPL досягла 38 %. Загальний обсяг проблемних кредитів за березень–грудень 2022 року зріс на 127 млрд грн, досягнувши 432 млрд грн. Приблизно 75 % цих позик зосереджено у державних банках, причому понад 40 % – в АТ КБ «ПриватБанк». Війна спричинила втрату активів, заставного майна та зниження платоспроможності позичальників, що негативно вплинуло на якість портфелів та призвело до збільшення резервів. Обсяг резервів, сформованих під кредити, з початку війни перевищив 100 млрд грн (близько 12 % кредитного портфеля на кінець лютого 2022 р.). За оцінками, потенційні кредитні втрати, зумовлені військовими та економічними факторами, можуть сягнути 30 % [24].

Незважаючи на виклики, спостерігається позитивна тенденція до зниження частки NPL до 30,3 % станом на 01.01.2025 року, що на 7 відсоткових пунктів менше порівняно з аналогічною датою 2024 року. За останній рік обсяг NPL скоротився на 29,1 млрд грн і склав 393,2 млрд грн. Ця тенденція зниження зберігається з початку 2023 року.

Основні чинники скорочення частки NPL:

- нарощування обсягів якісного гривневого кредитування, що стало можливим завдяки відновленню попиту та покращенню умов (зокрема, зниженню процентних ставок до рівня 2019 року);

- списання проблемної заборгованості, головним чином у роздрібному сегменті, де частка NPL зменшилася на 8 відсоткових пунктів (до 15,5 %). У корпоративному кредитуванні частка непрацюючих кредитів скоротилася на 5,2 відсоткових пункти – до 39 % [25].

На основі проведених розрахунків було визначено галузеву структуру кредитів, наданих нефінансовим корпораціям станом на кінець лютого 2025 року (рис. 9).

Провідними галузями в структурі кредитного портфеля є: оптова та роздрібна торгівля: 39,97 %; переробна промисловість: 19,38 %; сільське господарство: 13,68 %.

Такий галузевий розподіл демонструє високу ділову активність у зазначених секторах та їх значну потребу у зовнішньому фінансуванні. Натомість, такі галузі як будівництво (2,56 %), добувна промисловість (2,45 %) та транспорт (3,54 %) кредитуються менш активно. Група «надання інших видів послуг» включає такі важливі напрями як медицина, освіта, професійна та наукова діяльність, харчування, водопостачання, мистецтво і спорт.

Щодо строковості, значна частка кредитів (49,65 %) від загального обсягу надається на термін до одного року. Ця тенденція може свідчити як про короткостроковий характер фінансових потреб підприємств у поточному капіталі, так і про обережність банків у питаннях прийняття довгострокових кредитних ризиків.

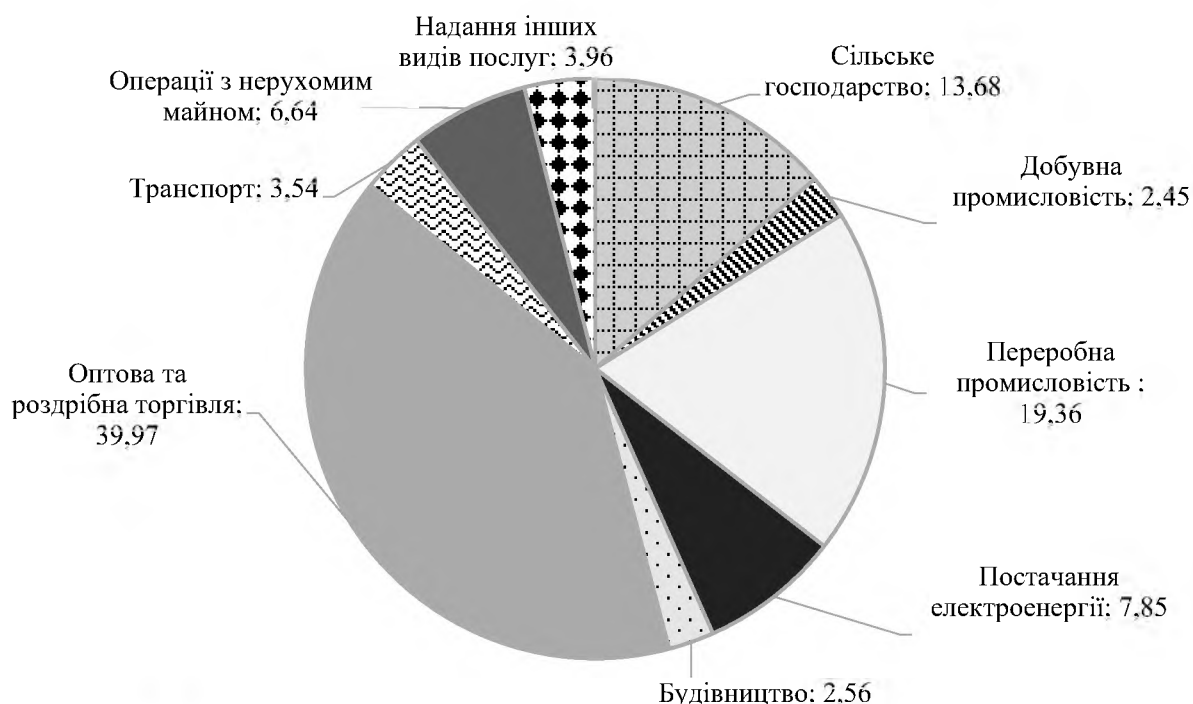

Рис. 9. Структура кредитів, наданих нефінансовим корпораціям, за видами економічної діяльності станом на кінець лютого 2025 року
Джерело: систематизовано та розраховано авторкою за матеріалами [21].

З моменту запровадження воєнного стану зростання обсягів банківського кредитування було значною мірою забезпечене за рахунок державної програми «Доступні кредити 5–7–9 %». У рамках цієї програми було суттєво розширено цільові напрями фінансування: включено підтримку підприємств в умовах військового часу, кредитування агропромислового комплексу для посівної, а також відновлення бізнесу у випадку його релокації [17, с. 90].

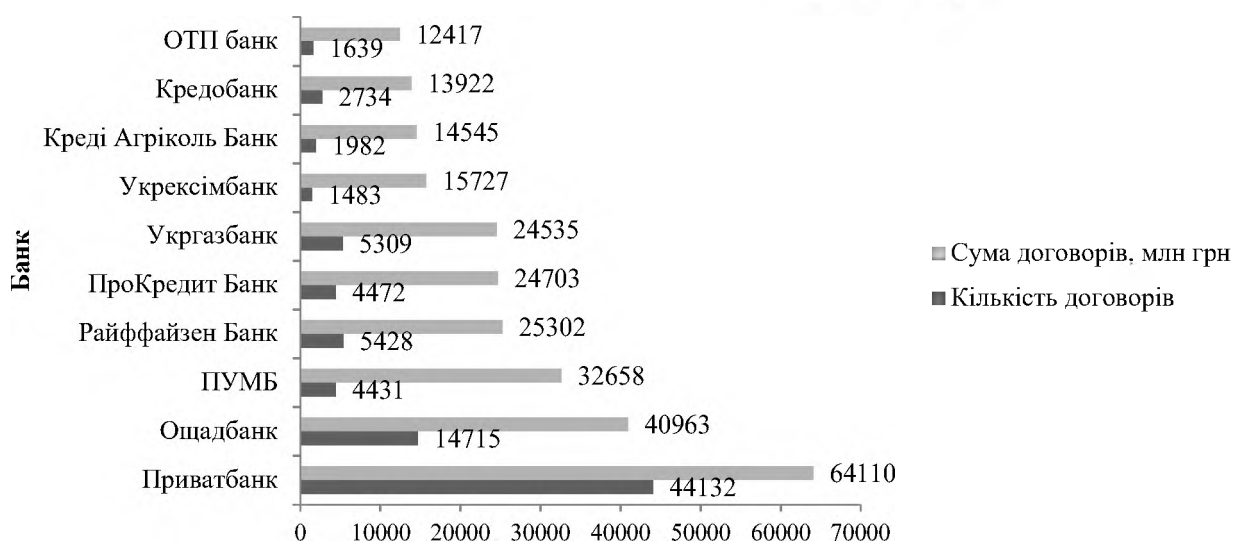

Рис. 10. ТОП-10 банків у розрізі укладених договорів по програмі «Доступні кредити 5–7–9 %» станом на початок вересня 2024 р.
Джерело: систематизовано авторкою за матеріалами [26].

Станом на 09.09.2024 року від початку повномасштабного вторгнення в межах програми «Доступні кредити 5–7–9 %» було видано 60,3 тис. кредитів на суму 237,5 млрд грн. З моменту запуску програми загалом укладено 95,1 тис. кредитних договорів на суму 327,1 млрд грн (рис. 10).

Основні цільові напрями фінансування за державною програмою «5–7–9» наведені на рисунку 11. Реалізацію програми координує Фонд розвитку підприємництва (ФРП), єдиним учасником якого є Уряд в особі Міністерства фінансів. У рамках ініціативи ФРП співпрацює з 46 банками [26].

Рис. 11. Розподіл кредитів у розрізі цілей кредитування, млрд грн
Джерело: систематизовано автором за матеріалами [26].

Подальший аналіз присвячено динаміці облікової ставки НБУ та її впливу на відсоткові ставки за кредитами для домогосподарств та нефінансових корпорацій, що дозволяє отримати глибше розуміння загальних тенденцій на кредитному ринку (рис. 12).

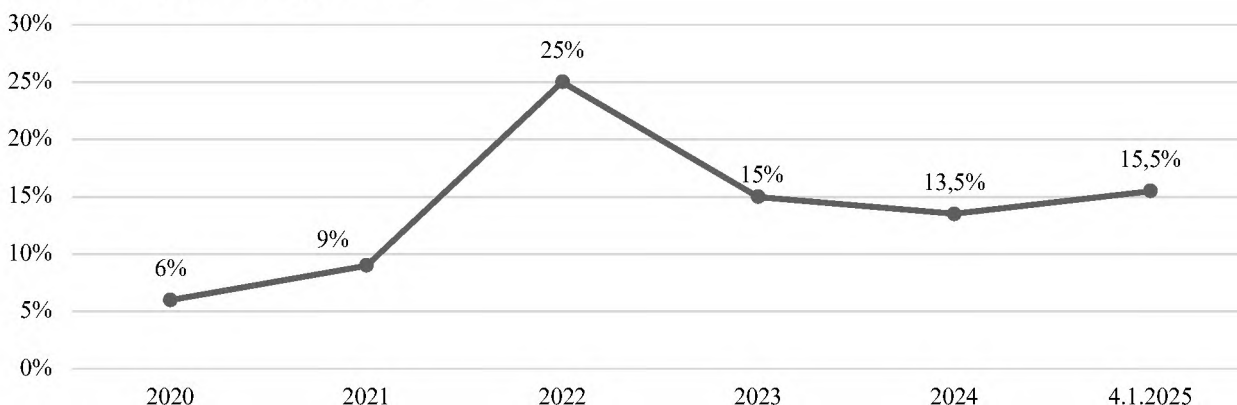

Рис. 12. Динаміка облікової ставки НБУ за період 2024 р. – 01.04.2025 р.
Джерело: систематизовано авторкою за матеріалами [27].

Графік ілюструє динаміку облікової ставки, яка є ключовим індикатором монетарної політики НБУ та визначає вартість кредитних ресурсів. У 2021 році

ставка зросла з 6 % до 9 % для стримування інфляційних процесів, спричинених пандемією Covid-19.

Максимальне значення (25 %) облікова ставка досягла у 2022 році, у перший рік повномасштабної війни. Метою цього рішучого кроку було не стільки стримування інфляції, скільки запобігання відтоку гривневих коштів у валюту. Це дозволило обмежити девальваційний тиск та зберегти обсяг золотовалютних резервів. Після часткової економічної стабілізації у 2023 році НБУ поступово знизив ставку до 15 %.

У 2024 році зниження ставки продовжилося до 13,5 %. Однак станом на 1 квітня 2025 року ставка знову зросла до 15,5 %, що може свідчити про необхідність НБУ реагувати на нові виклики, включаючи зростання інфляційних очікувань та підтримку стійкості валютного ринку. Ця тенденція зберігається й дотепер [27].

Проаналізуємо середньозважені процентні ставки за банківськими кредитами (табл. 2).

Таблиця 2

**Динаміка середньозважених процентних ставок в річному
обчисленні по кредитах домогосподарств та нефінансових
корпорацій за строками погашення (2020–2024 рр.)**

Показники	Роки				
	2020	2021	2022	2023	2024
Домогосподарства:	31,70	29,43	26,35	28,50	27,57
у т. ч. овердрафт	35,39	33,06	19,45	15,71	14,94
До 1 року	37,48	34,97	28,65	36,07	35,31
Від 1 до 5 років	31,44	30,45	33,04	30,18	27,91
Більше 5 років	17,76	16,18	19,26	18,48	24,38
Нефінансові корпорації	10,28	8,91	14,05	17,20	14,94
у т. ч. овердрафт	16,85	13,35	14,81	19,96	17,95
До 1 року	9,16	7,83	14,03	16,70	13,71
Від 1 до 5 років	12,64	11,18	14,03	17,96	17,09
Більше 5 років	9,05	8,41	8,19	11,55	10,29

Джерело: систематизовано авторкою за матеріалами [21].

Аналіз динаміки середньозважених ставок за 2020–2024 роки демонструє зниження вартості кредитів для домогосподарств (з 31,7 % до 27,57 %) на противагу зростанню ставок для нефінансових корпорацій (з 10,28 % до 14,94 %). Найбільш помітне зниження (більше, ніж удвічі) зафіксовано за овердрафтами домогосподарств, тоді як найвідчутніше зростання – за довгостроковими кредитами (понад 5 років), наданими фізичним особам.

Цей тренд вказує на перерозподіл банківських пріоритетів. Поступове зменшення ставок для домогосподарств може бути спрямоване на стимулювання споживчого попиту. Водночас, зростання вартості кредитів для корпоративного сектору, особливо в останні роки, відображає зростання ризиків ведення бізнесу в умовах макроекономічної нестабільності.

Загалом, динаміка процентних ставок свідчить про поступову адаптацію кредитного ринку до нових економічних реалій, що вимагає як підвищення гнучкості банків, так і постійного пошуку нових можливостей для розвитку кредитування в поточному середовищі.

У сучасних економічних умовах критично важливим є аналіз впливу чинників на формування кредитного портфеля корпоративного бізнесу в Україні за допомогою моделювання.

Метою такого моделювання є виявлення взаємозв'язків між обсягами банківських кредитів, що надані корпоративному сектору, та комплексом внутрішніх і зовнішніх факторів, які визначають обсяг корпоративного кредитного портфеля вітчизняних банків. Для досягнення цієї мети буде застосовано набір економетричних методів, ключовим серед яких є регресійний аналіз. Об'єктом дослідження визначено всі банки України. Для спостереження за динамікою залежної змінної (корпоративний кредитний портфель) обрано період 2020–2024 рр. у щоквартальній розбивці.

Таблиця 3

Фактори впливу на кредитування корпоративного сектору

	Показник	Економічний зміст та вплив на кредитування
Внутрішні фактори	Вкладення банків в цінні папери (X_1)	Альтернативне використання ресурсів. Збільшення цих вкладень може випіснати ресурси, доступні для корпоративного кредитування, хоча можливе і паралельне зростання.
	Резерви під знецінення кредитів корпоративному бізнесу (X_2)	Вплив неоднозначний: зростання може свідчити про збільшення обсягу виданих кредитів, погіршення їх якості або перевищення банком допустимого рівня ризику, що може призвести до перегляду кредитної політики.
	Обсяг кредитів домогосподарствам (X_3)	Альтернативний напрям кредитування. Хоча може спостерігатися обернений зв'язок (спеціалізація банків), за сприятливих умов можливе одночасне зростання кредитів в обох сегментах.
	Обсяг депозитів корпоративному бізнесу (X_4)	Ключова частина ресурсної бази. Зростання депозитів юридичних осіб прямо сприяє нарощуванню банком корпоративного кредитування.
	Обсяг депозитів домогосподарствам (X_5)	Важливе джерело ресурсів. Ці кошти також можуть бути спрямовані на кредитування бізнесу. Динаміка X_4 та X_5 зазвичай синхронна та залежить від загальної економічної ситуації.
Зовнішні фактори	Процентна ставка за новими депозитами нефінансових корпорацій (X_6)	Визначає вартість залучення бізнес-ресурсів. Її зростання підвищує витрати банку, що може призвести до збільшення кредитних ставок та зменшення обсягу виданих кредитів.
	Процентна ставка за новими кредитами нефінансовим корпораціям (X_7)	Зростання вартості кредитів може стримувати попит на фінансування. Однак під час економічного підйому цей ефект нівелюється високим попитом.
	Інфляція (X_8)	Знижує прогнозованість грошових потоків, підвищує ризики банків та обмежує кредитування. Зазвичай супроводжується посиленням монетарної політики.
	Облікова ставка (X_9)	Базова ставка НБУ. Її зростання підвищує собівартість банківських ресурсів, що потенційно стримує кредитну активність.

Джерело: систематизовано автором за матеріалами [28].

При побудові регресійної моделі обсяг кредитного портфеля корпоративного бізнесу виступає як залежна змінна. До моделі будуть включені фактори, що поділяються на дві категорії – внутрішні та зовнішні по відношенню до банків, які потенційно впливають на обсяг цього портфеля.

При формуванні регресійної моделі чинники впливу поділено на внутрішні та зовнішні. Внутрішні фактори – це ті, що можуть бути змінені банками через управлінські рішення керівництва. Зовнішні фактори – не піддаються прямому контролю з боку банків, але суттєво впливають на процес прийняття фінансових рішень [28, с. 17–18]. Перелік цих факторів наведено у таблиці 3.

Для забезпечення точності регресійної моделі та уникнення проблеми мультиколінеарності необхідно на початковому етапі провести кореляційний аналіз для оцінки сили взаємозв'язку між залежною змінною та кожним із чинників. Фактори з недостатнім рівнем кореляції є недоцільними для включення в модель, оскільки це знижує її пояснювальну спроможність.

У таблиці 4 подано матрицю кореляцій між обсягом кредитного портфеля (Y) та чинниками, а також між самими чинниками. Між обраними факторами можуть існувати взаємозв'язки, які можуть негативно вплинути на точність регресійної моделі. Щоб уникнути цього, на початковому етапі побудови моделі доцільно оцінити силу впливу кожного чинника на залежну змінну за допомогою кореляційного аналізу. Якщо рівень кореляції недостатній, включення такого фактору до моделі вважається недоцільним, оскільки це лише знизить її якість і пояснювальну здатність.

Таблиця 4

**Кореляційна матриця факторів впливу
на кредитування корпоративного бізнесу**

	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉
Y	1	0,0486	0,3924	0,5109	0,0805	0,0954	0,007	0,1181	-0,2443	-0,0452
X ₁		1	-0,5488	0,5618	0,9927	0,9765	0,3576	0,5398	0,1155	0,2998
X ₂			1	-0,4569	-0,5529	-0,5987	-0,1718	-0,3096	-0,5674	-0,4242
X ₃				1	0,5808	0,5748	-0,1448	0,0844	-0,0813	-0,0449
X ₄					1	0,985	0,3979	0,5832	0,1395	0,3461
X ₅						1	0,4446	0,6495	0,2501	0,4406
X ₆							1	0,915	0,5542	0,8379
X ₇								1	0,5229	0,8913
X ₈									1	0,7969
X ₉										1

Джерело: розрахунки авторки.

У таблиці 4 наведено значення коефіцієнтів кореляції між залежною змінною та кожним із факторів окремо, а також між самими факторами.

Кореляційна матриця свідчить, що найбільш суттєвий взаємозв'язок з обсягом кредитного портфеля (Y) має показник кредитів домогосподарствам (X₃) з коефіцієнтом 0,5109. Крім того, наявна висока кореляція між деякими факторними змінними (наприклад, X₁ та X₄; X₄ та X₅), що може вимагати виключення деяких із них із

кінцевої моделі. Для перевірки статистичної значущості моделі використовується F-критерій Фішера. При рівні значущості $\alpha = 0,05$, 21 спостереженні та 9 чинниках, табличне значення F дорівнює 2,95. Фактичне значення F складає 19,7. Оскільки фактичне значення значно перевищує табличне, модель визнається статистично значущою та надійною.

Множинний коефіцієнт детермінації (R^2) становить 0,942, що означає: 94,2 % загальної варіації обсягу кредитного портфеля корпоративного бізнесу пояснюється включеними до моделі факторами. Множинний коефіцієнт кореляції (R) дорівнює 0,970, що вказує на дуже тісний зв'язок між залежною змінною та сукупністю чинників.

Для оцінки значущості кожного окремого фактора застосовано t-критерій Стюдента. При $\alpha = 0,05$ та відповідних ступенях свободи, табличне значення t становить 2,201. Результати показали, що більшість зовнішніх факторів (X_6 , X_7 , X_8 , X_9) та деякі внутрішні (X_1 , X_4 , X_5) є статистично незначущими, оскільки їхні t-статистики менші за табличне значення. Таким чином, для фінальної моделі доцільно залишити лише значущі внутрішні фактори – резерви під знецінення кредитів (X_2) та обсяг кредитів домогосподарствам (X_3) (табл. 5).

Таблиця 5

Результати побудови множинної регресії

ПІДСУМКИ	Модель Б			
Регресійна статистика				
Множинний R	0,869446389			
R-квадрат	0,755937023			
Нормований R-квадрат	0,728818914			
Стандартна помилка	18811,53351			
Спостереження	21			
Дисперсійний аналіз			F табл. = 4,41	
	df	SS	F	Значущість F
Регресія	2	19728979306	27,87572814	3,07268E-06
Залишок	18	6369728275		
Разом	20	26098707581		
			t табл. = 2,101	
	Коефіцієнти	Стандартна помилка	t-статистика	P-Значення
Y-перетин	314995,48	65639,19707	4,798892889	0,000143745
Змінна X ₂	0,48670809	0,080555984	6,041861354	1,03452E-05
Змінна X ₃	1,49695452	0,224665966	6,663023098	2,98398E-06

Джерело: розраховано авторкою.

Процес оптимізації не знизив істотно пояснювальної спроможності моделі. Кінцеве рівняння, що відображає залежність обсягу кредитів, виданих корпоративному бізнесу (Y), від значущих внутрішніх чинників, має вигляд:

$$Y = 314995,48 + 0,48670809 X_2 + 1,49695452 X_3. \quad (1)$$

Ключові висновки щодо кінцевої моделі наступні:

Коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,756$ дол. США. Це означає, що 75,6 % варіації залежного показника пояснюється зміною включених факторів.

F-статистика ($F = 27,88$) значно перевищує табличне значення (4,41), підтверджуючи статистичну значущість моделі в цілому.

Кожна включена змінна (X_2 та X_3) є статистично значущою і може бути використана у фінальному рівнянні.

Згідно з результатами, статистично значущими виявилися лише внутрішні фактори. Це свідчить, що внутрішнє середовище банку має більш істотний вплив на формування корпоративного кредитного портфеля, ніж зовнішні макроекономічні чинники.

Інтерпретація коефіцієнтів:

Змінна X_2 (Резерви під знецінення): Коефіцієнт +0,487 вказує на пряму залежність. Збільшення резервів на 1 млн грн призводить до зростання обсягу корпоративного кредитного портфеля в середньому на 0,487 млн грн (за інших незмінних умов). Це пояснюється тим, що формування резервів прямо корелює з активізацією кредитування та, відповідно, зі зростанням кредитного ризику.

Змінна X_3 (Кредити домогосподарствам): Коефіцієнт +1,497 вказує на пряму залежність. Збільшення кредитів домогосподарствам на 1 млн грн асоціюється зі зростанням корпоративного портфеля в середньому на 1,497 млн грн. Цей ефект демонструє узгодженість кредитної політики банків: активність в одному сегменті (роздрібному) супроводжується активністю в іншому (корпоративному).

Побудована модель є спрощеним відображенням реальності. Основним її обмеженням є вузький набір відібраних факторів, оскільки могли бути пропущені важливі чинники, складні для кількісної оцінки (наприклад, кредитна політика банку, управлінські цілі – максимізація прибутку чи розширення бази – та фокус на окремі сегменти ринку).

Як було зазначено раніше, сталий розвиток національної економіки критично залежить від обсягів інвестицій, зокрема через кредитування, а також від реалізації новітньої парадигми «відповідального фінансування». Ця парадигма бере свій початок у міжнародних документах ООН та ЮНЕП, включаючи «Принципи екватора» (2003 р.), «Принципи відповідального інвестування ООН» (2006 р.), «Програму ООН щодо навколишнього середовища» (2008 р.) та «Керівництво зі сталого розвитку банківської галузі» (2011 р.) [29, с. 290].

Усвідомлення банками своєї ключової ролі у сфері раціонального природокористування та соціальної відповідальності призвело до інтеграції концепції сталого розвитку у банківництво, що отримало назву «зелений банкінг» [30, с. 315].

«Зелений банкінг» за визначенням Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) – це «...державна, квазідержавна або некомерційна фінансова установа, створена спеціально для сприяння інвестиціям у низьковуглецеву, стійку до змін клімату економіку» [31]. Він являє собою фінансову стратегію, що передбачає інтеграцію екологічних, соціальних та управлінських аспектів (ESG) в усі банківські операції, особливо в механізми кредитування.

В Україні розвиток зеленого банкінгу набув імпульсу після підписання Паризької Угоди (2016 р.). Національна мета: скоротити викиди парникових газів до 2030 року до рівня 35 % відносно 1990 року та досягти вуглецевої нейтральності не пізніше 2060 року. Реалізація Концепції «Зеленого енергетичного переходу України до 2050 року» [32] вимагає щорічних інвестицій у розмірі близько 5 % ВВП [33, с. 291].

Сфера Green Banking активно розвивається, особливо після повномасштабного вторгнення, оскільки питання енергоефективності, енергонезалежності та сталої відбудови стали критичними національними пріоритетами.

Цей тренд підтверджується посиленням регуляторного нагляду. Європейський банківський орган (ЕБА) опублікував «Керівні принципи управління ESG-ризиками» [34], які вимагають від банків ЄС:

1. Корпоративне управління та ризик-менеджмент. Інтеграція ESG-ризиків у чинні системи управління ризиками.
2. Оцінка суттєвості (Materiality). Щорічна оцінка впливу ESG-факторів на бізнес-модель та ризиковий профіль.
3. Методології. Використання комбінації експозиційних, портфельних та сценарних підходів для оцінки ризиків.
4. Планування переходу (Transition Planning). Встановлення часових рамок для узгодження діяльності з цілями кліматичної нейтральності ЄС.
5. Пропорційність. Адаптація системи управління відповідно до розміру та складності фінансової установи.

Таким чином, для українських банків (у контексті євроінтеграції) виникає нагальна потреба включення ESG-факторів у бізнес-стратегії, ризик-менеджмент та корпоративне управління.

Національний банк України активно долучається до процесу, запроваджуючи з 2024 року Політику сталого фінансування [35], яка передбачає:

1. Визначення ролей. Формулювання ключових компонентів ESG та окреслення ролей учасників фінансового сектору.
2. Заходи Центрального банку. Сприяння сталому фінансуванню через оцінку ESG-профілю клієнтів, системне навчання, підвищення публічності інформації та посилення антикорупційних заходів.
3. Ключові етапи впровадження політики для фінансового сектору.

Ці положення деталізовані у «Білій книзі з управління екологічними, соціальними та управлінськими (ESG) ризиками у фінансовому секторі» [36], яка охоплює сутність ESG-ризиків, передумови ризик-менеджменту в умовах війни, регуляторний комплаєнс (із посиланням на регламенти ЄС) та перспективи інтеграції ESG до стратегічних документів банків.

На сьогодні основний фокус зеленого банкінгу зосереджений на енергоефективності та енергонезалежності (СЕС, теплові насоси, модернізація обладнання), що є прямою відповіддю на військові виклики. Значна частина «зеленого» кредитування реалізується через державну програму «Доступні кредити 5–7–9 %».

Загальний обсяг кредитів, залучених бізнесом із початку 2025 року, сягнув 65,2 млрд грн (на жовтень 2025 р.) [26]. Хоча ці кредити не є виключно «зеленими», значна їхня частка спрямована на інвестиційні цілі (17,6 млрд грн) та енергосервіс (понад 3,3 млрд грн), що охоплює встановлення СЕС та енергоефективного обладнання.

Уряд також підтримує інфраструктурний компонент, передбачивши 1 млрд грн у бюджеті на 2024 рік для стимулювання створення та облаштування індустріальних парків [37].

У контексті міжнародної інтеграції, фінансування тісно пов'язане з Міжнародними Фінансовими Організаціями (МФО), які надають ресурсну базу для довгострокових «зелених» проєктів. У 2024 році загальна сума кредитів на зелені проєкти знизилася до 895 млн дол. США (296 кредитів) [38], що відображає зміну регуляцій та адаптацію ринку до військових умов. Проте міжнародний капітал відіграє ключову роль: наприклад, АТ «Райффайзен Банк» отримав гарантію від ЄБРР для покриття ризиків, що підтримує 100 млн євро інвестицій в енергетику [39]. Для порівняння, світовий ринок зеленого фінансування очікує зростання до 28,71 трлн дол. США до 2033 р. [40].

Глобальні потоки кліматичного фінансування подано на рисунку 13.

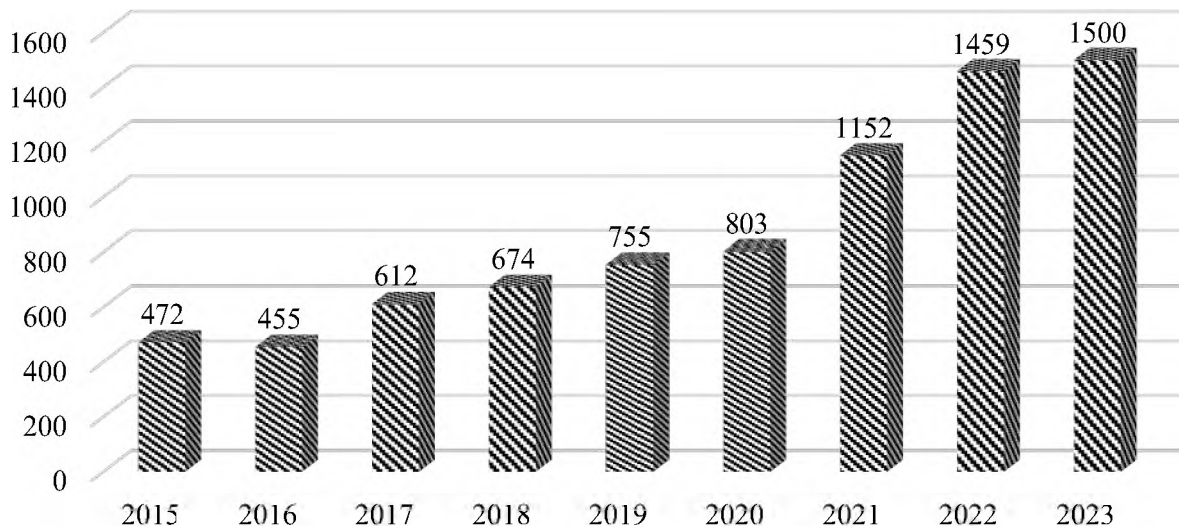

Рис. 13. Глобальні потоки кліматичного фінансування

Джерело: [41, с. 323].

Світові потоки кліматичного фінансування демонстрували значну волатильність та подальше стрімке зростання. У 2015 році обсяг фінансування сягнув рекордних 472 млрд дол. США, що було зумовлено переважно збільшенням приватних інвестицій у відновлювані джерела енергії (ВДЕ). Проте, у 2016 році відбулося тимчасове падіння до 455 млрд дол. США, причиною чого стало зниження витрат на технології та зменшення обсягів доданих потужностей ВДЕ в окремих країнах [42].

Вже у 2017 році ці потоки знову досягли нового рекордного рівня – 612 млрд дол. США. Це зростання було забезпечене за рахунок суттєвого нарощування потужностей ВДЕ у таких країнах, як Китай, США та Індія, а також внаслідок збільшення державних зобов'язань у сферах землекористування та енергоефективності.

У 2018 році на світовому ринку спостерігалось скорочення, викликане регулятивними змінами в Азійсько-Тихоокеанському регіоні (АТР), загальним сповільненням світового економічного зростання та значним падінням річних витрат на ВДЕ. Це призвело до скорочення державного фінансування низьковуглецевого транспорту та приватних інвестицій у відновлювану енергетику [43].

Незважаючи на короткострокові спади, тенденція до зростання кліматичного фінансування відновилася та прискорилося: 2018 р.: 674 млрд дол. США; 2019 р.: 755 млрд дол. США; 2020 р.: 803 млрд дол. США; 2021 р.: 1,15 трлн дол. США; 2022 р.: 1,46 трлн дол. США; 2023 р.: перевищили 1,5 трлн дол. США.

Ключовими драйверами цього постійного збільшення залишалися фінансування ВДЕ та низьковуглецевого транспорту.

Водночас, необхідно відзначити, що інвестиції у вичерпне паливо з 2020 року також демонстрували щорічне зростання, досягнувши 1,1 трлн дол. США у 2023 році. Крім того, споживчі субсидії на вичерпне паливо різко зросли, сягнувши рекордних 1,4 трлн дол. США у 2022 році.

Незважаючи на те, що щорічне кліматичне фінансування збільшилося більш ніж удвічі у період з 2018 по 2022 рік, експертні оцінки вказують на необхідність подальшого п'ятикратного зростання цих потоків. Це потрібно для досягнення 7,4 трлн дол. США щорічно до 2030 року, що є необхідною умовою для реалізації сценарію обмеження глобального потепління не вище, ніж на +1,5°C від доіндустріального рівня [44].

Зелений банкінг реалізується через спеціалізовані кредитні продукти, що фінансують ВДЕ, енергоефективність та екологічні проєкти. Державні банки традиційно є лідерами, виступаючи партнерами МФО та Уряду:

1. АТ «Укргазбанк». Беззаперечний лідер зеленого фінансування в Україні. Входить до мережі Green Bank Network. Основні напрями: фінансування великих проєктів ВДЕ (сонячна, вітрова енергетика), енергоефективність, біогазові та біометанові заводи. Активно пропонує кредити на встановлення СЕС для мікро- та малого бізнесу (зокрема, через програму «5–7–9 %»). Тривалий час позиціонує себе як екобанк. Ще у 2018 році його «еко-портфель» перевищував 1,9 млрд грн, а частка «зелених» кредитів досягала 15 % від загального кредитного портфеля. Хоча новіші консолідовані дані можуть варіюватися, він залишається найбільшим гравцем.

2. АТ «Ощадбанк». Активний учасник програм енергоефективності. Пропонує спеціалізований кредитний продукт «Зелена енергія» для встановлення СЕС та іншого енергетичного обладнання. Бере участь у державній програмі «Доступні кредити 5–7–9 %» для фінансування «зелених» проєктів.

3. АТ «Укресімбанк». Історично був одним із лідерів у залученні коштів МФО (Світовий банк, ЄБРР) для фінансування довгострокових проєктів з підвищення енергоефективності у різних галузях економіки.

Серед банків з приватним та іноземним капіталом з активними «зеленими» програмами слід виокремити:

1. АТ «Райффайзен Банк». Активно розвиває «зелене» кредитування для малого та середнього бізнесу (МСБ). Видає беззаставні кредити на будівництво СЕС,

придбання електрокарів та зарядних станцій. Заснував нагороду Raif Green Leaf для клієнтів, що сприяють циркулярній економіці та енергоефективності.

2. АТ «ПроКредит Банк». Спеціалізується на роботі з бізнесом, є частиною німецької фінансової групи. Активно фінансує проєкти енергоефективності та ВДЕ (СЕС) для юридичних осіб, часто пропонуючи фінансування в євро та без застави для кваліфікованих клієнтів.

3. АТ «Банк Львів». З іноземним капіталом, активно залучає кошти від міжнародних фондів, як-от Green for Growth Fund (GGF), для підтримки зеленої економіки та бізнес-проєктів на Заході України.

4. АТ «Кредобанк», АТ «ОТП Банк». Активні учасники державної програми «5–7–9%», що дозволяє підприємствам отримувати кредити на придбання енергоефективного обладнання та СЕС за пільговими ставками

Таблиця 6

Порівняльна матриця ключових рамок зеленого фінансування

Стандарт	Предмет регулювання	Обов'язковість/застосування	Ключові вимоги	Релевантність для України
EU Taxonomy (Регламент 2020/852) [45]	Критерії сталих видів діяльності	Обов'язковий у ЄС; делеговані акти	«Суттєвий внесок», DNSH, мінімальні соціальні гарантії	Гармонізація класифікації проєктів під фінансування ЄС/ЄІБ
EuGB (Регламент 2023/2631) [46]	Маркування «Європейська зелена облігація»	Обов'язковий для EuGB з 21.12.2024	Узгодження з Тахому, зовнішній огляд, фактшит	Бенчмарк для емітентів/ гарантованих випусків
ICMA GBP/ Handbook/ Impact Reporting [47]	Добровільні стандарти ринку	Добровільні, де-факто стандарт	UoP, управління коштами, звітність, SPO	Практичний шаблон для українських емітентів
EBA Pillar 3/ ESG Guidelines [48]	Розкриття й управління ESG-ризиками банків	Обов'язкові для установ ЄС	Шаблони розкриттів; плани переходу	Орієнтир для наближення нагляду/ розкриттів
IFRS S1/S2; ESRS [49]	Корпоративні розкриття сталості	Юрисдикційна імплементація/ЄС	Матеріальність, клімат-ризик, KPI	Порівнянність даних для інвесторів
НБУ / НКЦПФР (Політика сталого фінансування до 2025 р.; правила емісії «зелених» облігацій; рекомендації з impact-звітування [35–36])	Банківський нагляд (ESG-ризик, розкриття); ринок капіталу («зелені» випуски)	Обов'язкові в межах національного регулювання для банків/емітентів	ESG-скринінг і управління ризиками; вимоги до рамки/проспекту «зелених» облігацій; зовнішня верифікація (SPO); impact-звітування.	Стандартизує практики, підвищує довіру інвесторів, зближує з регуляцією ЄС.

Джерело: систематизовано авторкою за матеріалами [35–36; 45–49; 50, с. 450].

Очікується, що з початком повоєнного відновлення «зелений банкінг» розширить фокус на проекти циркулярної економіки (переробка відходів, «зелене» будівництво) та інтеграцію ESG-стандартів.

Систематизація наднаціональних і національних регуляторних рамок (табл. 6) дозволяє перейти до операціоналізації вимог у практиці відбору та фінансування проектів відбудови, мінімізуючи ризики «зеленого відмивання» (greenwashing).

Синтез цих регуляторних рамок дозволяє сформулювати операційні вектори політики повоєнної відбудови:

1. Кліматичне / «зелене» бюджетування: запровадження обов'язкового тегування видатків розвитку та методики їх таксономічного узгодження. KPI: частка «зелених» видатків у бюджетах.

2. Зелені облігації: вимога зовнішньої верифікації (SPO), прозоре управління коштами (escrow) та impact-звітність. KPI: обсяг розміщень; скорочені викиди.

3. ESG-кредитування та гарантії МФО/ЄІБ: зниження вартості капіталу для таксономічно узгоджених проектів та технічна допомога МСП. KPI: середній спред до звичайних кредитів; частка ESG-портфеля банків.

4. Державно-приватне партнерство (ДПП) для інфраструктури: типові договори з «зеленими» KPI (енергоефективність, відходи, вода). KPI: зменшення втрат у мережах; частка переробки.

5. СВАМ-орієнтована модернізація промисловості: впровадження Найкращих доступних технологій (BAT), електрифікація/водень. KPI: скорочення вуглецеємності продукції.

Ці вектори є критичними для узгодження національних зусиль з програмами післявоєнного фінансування (Ukraine Facility, МФО) та національними політиками НБУ/НКЦПФР.

Проведений аналіз кредитної діяльності банківського сектору України за 2020–2025 рр. виявив складну динаміку, обумовлену макроекономічною нестабільністю та впливом повномасштабної війни. Основною тенденцією є обмежена кредитна активність банків у реальному секторі та трансформація структури активів, де ключову роль починають відігравати високодохідні, низькоризикові інструменти НБУ та держави (ОВДП і депозитні сертифікати), частка яких досягла 64,3 % активів.

Ключові висновки:

1. Обсяги та структура кредитування. Спостерігається номінальне зростання кредитного портфеля, проте його реальний приріст нівелюється інфляцією та девальвацією. Переважна частка кредитів надається у національній валюті (833,365 млрд грн у 2024 р.), що є позитивним для грошово-кредитної стабільності. Структура корпоративного портфеля сфокусована на оптовій та роздрібній торгівлі (39,97 %) та переробній промисловості (19,38 %).

2. Якість портфеля (NPL). Після різкого зростання частки непрацюючих кредитів (NPL) до 38 % на 01.01.2023 р. (внаслідок війни), намітилася стійка позитивна тенденція до її зниження до 30,3 % на 01.01.2025 р., переважно за рахунок списання проблемної заборгованості та нарощування якісного гривневого кредитування.

3. Вплив монетарної політики. Висока облікова ставка НБУ (максимум 25 % у 2022 р.) та висока дохідність депозитних сертифікатів виступали стримуючим фактором для кредитування реального сектору, змушуючи банки віддавати перевагу безризиковим вкладенням.

4. Результати моделювання. Економетрична модель показала, що найбільш значущий вплив на обсяг корпоративного кредитного портфеля (Y) мають внутрішні чинники банку: обсяг кредитів домогосподарствам (X_3) (пряма залежність, коефіцієнт +1,497) та резерви під знецінення (X_2) (пряма залежність, коефіцієнт +0,487). Це свідчить про узгодженість кредитної політики банків та її залежність від внутрішніх рішень.

На тлі необхідності післявоєнного відновлення, що потребуватиме значних інвестицій, подальші дослідження мають бути зосереджені на наступних напрямках:

1. Операціоналізація ESG-кредитування. Проведення детального кількісного аналізу впливу інтеграції ESG-ризиків та таксономії ЄС на вартість та доступність кредитів для українських підприємств. Це необхідно для розробки методології «зеленого скорингу» для банків, що дозволить оцінювати інвестиційні проекти (особливо в будівництві та промисловості) згідно з критеріями EU Taxonomy та DNSH (Do No Significant Harm).

Також важливим є перехід українських банків до повноцінного ESG-ризик-менеджменту у 2025–2027 роках, який передбачає досягнення наступних ключових завдань:

- розробка нормативної бази. Встановлення стратегічних пріоритетів для розробки внутрішніх нормативних регламентів, методик та моделей ESG, узгоджених із вимогами НБУ та ЄС;

- цифрова інтеграція. Розробка нових або інтеграція існуючих ІТ-платформ, зокрема з використанням штучного інтелекту (ШІ), для автоматизації процесів ESG-ризик-менеджменту;

- навчання та культура. Створення комплексної системи навчання персоналу банку на всіх рівнях новим стандартам корпоративного управління та ESG-менеджменту;

- фінансове забезпечення. Визначення та бюджетування необхідних витрат для забезпечення трансформаційного переходу до нової системи ESG-ризик-менеджменту в банках України.

2. Аналіз ефективності державної підтримки. Здійснення комплексної оцінки довгострокового економічного ефекту програми «Доступні кредити 5–7–9 %» в частині енергоефективності та релокації бізнесу. Визначення оптимальних механізмів державно-приватного партнерства (ДПП), які повинні замінити пряме субсидування відсоткової ставки та мати чіткі «зелені» KPI (зменшення викидів, енергоспоживання).

3. Моделювання впливу зовнішніх шоків на якість портфеля. Побудова сценарних моделей (стрес-тестування), які прогнозують динаміку NPL під впливом ризиків війни (пошкодження активів), кліматичних ризиків (через EBA guidelines) та змін монетарної політики НБУ. Оцінка необхідності формування банками додаткового капіталу (Pillar 2) для покриття нетрадиційних (ESG/кліматичних) ризиків та підвищення стійкості банківської системи у період відбудови.

4. Розвиток ринку зелених боргових інструментів. Аналіз умов та перспектив емісії муніципальних та суверенних зелених облігацій в Україні з урахуванням

вимог EuGB та стандартів ISMA. Розробка інституційних рекомендацій для НКЦПФР щодо спрощення процедур залучення міжнародного «зеленого» капіталу для фінансування великих інфраструктурних проєктів відбудови.

Таким чином, фокус подальших досліджень має зміститися від реактивного аналізу кризових явищ до проактивного формування інвестиційної політики відновлення, інтегруючи принципи сталого фінансування та європейські регуляторні норми (ESG).

Список використаних джерел

1. Руда М. В., Мазурик М. М. Співпраця України та ЄС у сфері сталого розвитку: огляд перспектив. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2021. № 3 (1). С. 204–211. URL: <https://surl.it/pvhovv> (дата звернення: 01.10.2025).
2. Залучення іноземних інвестицій як інструмент забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку країни / О. І. Каринцева, І. Б. Дегтярова, М. О. Харченко та ін. *Вісник Сумського державного університету. Серія: Економіка*. 2020. № 3. С. 199–211. <https://doi.org/10.21272/1817-9215.2020.3-22>.
3. Дзямулич М. Фінансове забезпечення сталого розвитку регіону. *Економічний форум*. 2023. № 3. С. 128–133. <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2023-3-16>.
4. Lyulyov O., Pimonenko T., Kwilinski A. Digital inclusion for a sustainable future: Catalysing green economic growth. *Sustainable Futures*. 2025. Vol. 10. Art. 101037. <https://doi.org/10.1016/j.sftr.2025.101037>.
5. Дзюблюк О. В. Проблеми активізації банківського кредитування реального сектору економіки в умовах воєнного стану. *Вісник економіки*. 2023. № 3 (13). С. 8–25. <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.008>.
6. Андрущак Є. М., Перепьолкіна О. О., Герасименко А. В. Управління непрацюючими кредитами: світовий досвід. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 59. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-25>.
7. Сулима М., Шавурська Л. Сучасний стан та перспективи розвитку банківського кредитування в Україні. *Науковий вісник Міжнародної асоціації науковців. Серія: Економіка, управління, безпека, технології*. 2024. Т. 3. № 2. <https://doi.org/10.56197/2786-5827/2024-3-2-10>.
8. Остапеч О. В. Державне регулювання банківського кредитування в Україні. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2025. № 2 (16). С. 337–346. <https://doi.org/10.32750/2025-0231>.
9. Роль зеленого банкінгу в забезпеченні цілей сталого економічного розвитку / Б. Луців, О. Дзюблюк, Я. Чайковський, Є. Луців. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2024. Vol. 1 (54). Р. 23–36. <https://doi.org/10.55643/fcactp.1.54.2024.4250>.
10. Zapotichna R. Green trend in international banking business: opportunities for Ukraine. *Економіка України*. 2023. № 3. Р. 58–72. <https://doi.org/10.15407/economy ukr.2023.03.058>.
11. Проблеми розвитку «зеленого» банкінгу в Україні / О. В. Крилова, О. І. Замковий, О. І. Горяча, О. Г. Федорова. *Економічний вісник*. 2023. № 1. С. 68–75. <https://doi.org/10.33271/ebdut/81.068>.

12. Житар М. О. Стійке фінансування і зелений банкінг в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 62. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-66>.
13. Міщенко С. В., Науменкова С. В., Міщенко В. І. Управління ризиками зеленого фінансування в Україні. *Вісник ОНЕУ ім. І. І. Мечникова*. 2023. Т. 28. Вип. 3 (97). С. 61–69. <https://doi.org/10.32782/2304-0920/3-97-11>.
14. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. URL: <https://surl.li/yvsjmh> (дата звернення: 01.10.2025).
15. Коваленко В. Вплив банківського кредитування на підтримку сталого розвитку країни в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2024. № 5–6 (318–319). С. 47–57. <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2024-5-6-318-319-47-57>.
16. Основні показники діяльності банків України / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 01.10.2025).
17. Дзюблюк О. Перспективи активізації кредитних операцій банківського сектору в умовах воєнного стану. *Соціально-економічний стан в умовах воєнного часу* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Суми : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2024. С. 89–93. URL: <https://surl.li/awdeqx> (дата звернення: 01.10.2025).
18. Згруповані балансові залишки (у розрізі банків) / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 01.10.2025).
19. Рейтинг надійних банків України 2025 (вересень). *Forinsurer*. URL: <https://forinsurer.com/rating-banks> (дата звернення: 01.10.2025).
20. Нікольчук Ю., Шевчук А. Сучасний стан банківського кредитування в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2024. № 4. С. 22–29. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-332-3>.
21. Кредити, надані депозитними корпораціями (крім Національного банку України) / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial> (дата звернення: 01.10.2025).
22. Огляд банківського сектору: лютий 2025 року / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-lyuty-2025-roku> (дата звернення: 01.10.2025).
23. Розвиток кредитування підтримує прибутковість банків. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rozvitok-kredituvannya-pidtrimuye-pributkovist-bankiv> (дата звернення: 01.10.2025).
24. Рівень непрацюючих кредитів (NPL) / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl#1243-za-obsyagom-nepratsyuyuchykh-kredytiv-npl> (дата звернення: 01.10.2025).
25. Частка непрацюючих кредитів у банках за 2024 рік скоротилася до 30 %. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/chastka-nepratsyuyuchih-kreditiv-u-bankah-za-2024-rik-skorotilasya-do-30> (дата звернення: 01.10.2025).
26. Державна програма «Доступні кредити 5–7–9 %». URL: <https://surl.lt/rceukt> (дата звернення: 01.10.2025).
27. Облікова ставка Національного банку / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/archive-rish> (дата звернення: 01.10.2025).

28. Компаративний аналіз банківського кредитування підприємств України в умовах війни / В. Корнєєв, Г. Забчук, О. Іващук та ін. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2024. № 6 (59). С. 11–23. <https://doi.org/10.55643/fcactp.6.59.2024.4533>.
29. Коваленко В. В., Сергєєва О. С. Зелений банкінг: сучасна траєкторія сталого розвитку національної економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2025. № 1 (41). С. 287–300. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-1\(41\)-287-300](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-1(41)-287-300).
30. Коваленко В. В. Зелений банкінг: сучасна траєкторія сталого економічного розвитку. *Економіка, фінанси, банківська справа та освіта: актуальні питання розвитку, досягнення та інновації* : матеріали IX Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Одеса, 4–5 квіт. 2024 р.). Одеса : ОНЕУ, 2024. С. 315–318. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/18710/1/315-318.pdf> (дата звернення: 01.10.2025).
31. Green Finance and Investment: Green Investment Banks. Scaling up Private Investment in Low-carbon, Climate-resilient Infrastructure / OECD. Paris : OECD Publishing, 2016. <https://doi.org/10.1787/9789264245129-en>.
32. Концепція «Зеленого енергетичного переходу України до 2050 року». URL: <https://uaea.com.ua/news/our-news/concept-2050.html> (дата звернення: 01.10.2025).
33. Науменкова С. В., Міщенко С. В. Інноваційні інструменти зеленого фінансування для України. *Економічний простір*. 2024. № 189. С. 291–299. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/189-51>.
34. ESG Risk Management Recommendations / EBA. 2025. URL: <https://surli.cc/ymtpzo> (дата звернення: 01.10.2025).
35. Політика з розвитку сталого фінансування / Національний банк України. 2024. URL: <https://surl.li/etptao> (дата звернення: 01.10.2025).
36. Біла книга з управління екологічними, соціальними та управлінськими (ESG) ризиками у фінансовому секторі / Національний банк України. 2025. URL: <https://surl.li/oksurw> (дата звернення: 01.10.2025).
37. Про індустриальні парки : Закон України від 21.06.2012 р. № 5018-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17> (дата звернення: 01.10.2025).
38. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2024 р. / Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H2.pdf?v=14 (дата звернення: 01.10.2025).
39. Райффайзен Банк. URL: <https://raiffeisen.ua> (дата звернення: 01.10.2025).
40. Green Bonds Market 2025. *Climate Bonds Initiative*. URL: <https://www.climatebonds.net> (дата звернення: 01.10.2025).
41. Щербак О. Світове кліматичне фінансування. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2025. Vol. 2 (61). С. 320–336. <https://doi.org/10.55643/fcactp.2.61.2025.4725>.
42. Global Landscape of Climate Finance 2018. URL: <https://surl.li/pokboo> (дата звернення: 01.10.2025).
43. Global Landscape of Climate Finance 2019. URL: <https://surl.li/cmbsnb> (дата звернення: 01.10.2025).

44. Global Landscape of Climate Finance 2024. URL: <https://surl.li/vmkxtn> (дата звернення: 01.10.2025).
45. Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council of 18 June 2020 on the establishment of a framework to facilitate sustainable investment, and amending Regulation (EU) 2019/2088. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32020R0852> (дата звернення: 01.10.2025).
46. Regulation (EU) 2023/2631 of the European Parliament and of the Council of 22 November 2023 on European Green Bonds and optional disclosures for bonds marketed as environmentally sustainable and for sustainability-linked bonds. *Official Journal of the European Union*. 2023. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legalcontent/summary/european-green-bond-standard.html> (дата звернення: 01.10.2025).
47. The Principles – Guidance Handbook / ICMA. 2024. URL: <https://surl.li/bomzxn> (дата звернення: 01.10.2025).
48. ITS on prudential (Pillar 3) disclosures of ESG risks (Art. 449a CRR) / EBA. URL: <https://surl.li/rjeenn> (дата звернення: 01.10.2025).
49. Applying IFRS: Introduction to IFRS S1 and IFRS S2 / EY. 2024. 174 p. URL: <https://surl.li/ezqjmp> (дата звернення: 01.10.2025).
50. Сапожніков В., Новіцький М., Цюра Т. Зелені фінанси у поствоєнній відбудові України: інституційні рамки та напрями трансформації інвестиційної політики. *Економічний аналіз*. 2025. Т. 35. № 2. С. 446–464. <https://doi.org/10.35774/econa2025.02.446>.

1.6.

Антикорупційний аудит у системі публічних закупівель: оцінка ефективності та напрями вдосконалення

Тюнін А. В.,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Державний торговельно-економічний університет, м. Київ

У сучасних умовах суспільство очікує від держави ефективного, раціонального та прозорого використання публічних коштів. Особливої актуальності ці питання набувають у період воєнного стану, коли ресурси обмежені, а потреби критичної інфраструктури та обороноздатності – зростають. За даними Національного агентства з питань запобігання корупції, система публічних закупівель залишається однією з найбільш вразливих до корупційних зловживань сфер [3].

Хоча впровадження електронної системи Prozorro стало кроком до підвищення прозорості, її ефективність у боротьбі з корупційними ризиками значною мірою залежить від системності й якості контролю та аудиту. Антикорупційний аудит як інструмент оцінювання не лише законності, але й доброчесності процесів закупівлі, покликаний виявляти ризики неефективного використання коштів, зловживань службовим становищем, упередженості при виборі постачальників [1; 2].